

27. Undersøkelse av personer og gjenstander

Strgjfl. § 27. Undersøkelse av personer og gjenstander

Kriminalomsorgen kan på fengselsområdet undersøke personer og gjenstander ved bruk av teknisk utstyr eller hund for å forhindre at det tas med gjenstander som ikke er tillatt. Ved positivt utslag, eller når personen ikke medvirker til undersøkelsen, kan fengslet avvise personen. Ved funn av gjenstander som ikke er tillatt, gjelder reglene i § 26 tredje ledd.

Dersom undersøkelsen etter første ledd gir positivt utslag, eller kriminalomsorgen ellers beslutter det, kan en person visiteres dersom han eller hun samtykker. Dersom undersøkelsen etter første ledd gir positivt utslag, eller det ellers er grunn til å anta at en person forsøker å ta med seg gjenstander som ikke er tillatt inn i fengslet, kan en person holdes tilbake av tilsatte inntil politiet ankommer selv om personen ikke samtykker til visitasjon. Ved funn av gjenstand som ikke er tillatt, gjelder bestemmelsen i første ledd annet og tredje punktum tilsvarende.

Undersøkelse etter første ledd ved bruk av teknisk utstyr eller hund overfor advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan bare finne sted i avdeling med høyt eller særlig høyt sikkerhetsnivå. Disse personer kan bare avvises etter første ledd dersom de ikke medvirker til undersøkelsen. Ved positivt utslag kan kontrolltiltak som nevnt i § 31 tredje ledd, jf. sjette ledd iverksettes.

Enhver kan avkreves gyldig legitimasjon for å sikre rett identitet.

Før kriminalomsorgen gir tillatelse til besøk til innsatte, kan det på forhånd kreves utlevert opplysninger fra politiet om den besøkende. Slike opplysninger kan utleveres for å avverge og forebygge kriminalitet og for å ivareta sikkerheten i fengselet, jf. politiregisterloven §§ 27 og 30.

Ved bruk av telefon kan samtalepartens identitet undersøkes på forhånd.

Innsatte kan fotograferes for å sikre rett identitet.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 35, 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790), 26 mars 2021 nr. 15 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 968).

Forskriften § 3-24. Undersøkelse av personer og gjenstander

Med hjemmel i straffegjennomføringsloven § 27 kan en person holdes tilbake av tilsatte i inntil 4 timer i påvente av at politiet ankommer fengselet.

27.1 Undersøkelser

For å hindre straffbare, lovstridige eller handlinger som kan true sikkerheten, kan det foretas undersøkelser overfor alle personer som oppholder seg på fengselsområdet eller ankommer dit.

Dette gjelder bl.a. for innsatte, samtlige besøkende til innsatte, ansatte og personer som helt eller delvis utøver sitt yrke i fengselet eller befinner seg i fengselet som ledd i sin yrkesutøvelse. Slik

undersøkelse kan finne sted på rutinemessig grunnlag, uten at det foreligger konkret mistanke om handlinger som omtales her.

Undersøkelser etter bestemmelsen kan finne sted i avdelinger med særlig høyt sikkerhetsnivå, avdelinger med høyt sikkerhetsnivå, avdelinger med lavere sikkerhetsnivå og i overgangsboliger.

Hva gjelder undersøkelser av personer og gjenstander på avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå (SHS), må retningslinjene ses i sammenheng med forskrift om straffegjennomføring § 6-9 og retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 10.

For bruk av hund i søk mot personer vises det til rundskriv om gjennomføring av søk etter narkotika ved bruk av hund, jf. KDI 1/2019.

27.1.1 Prinsipper for gjennomføring av undersøkelser

Undersøkelser etter § 27 skal ikke være mer inngripende enn hva som er nødvendig for å ivareta sikkerheten i fengselet.

Formålet med kontrollen skal alltid søkes oppnådd på den måten som er minste inngripende for den som berøres, og kontrollen skal gjennomføres på en så skånsom måte som mulig. Teknisk utstyr skal benyttes med mindre dette ikke er tilgjengelig eller det legges til grunn at bruk av slik utstyr ikke vil være sikkerhetsmessig tilstrekkelig for å oppnå formålet med kontrollen.

Det vises til rundskriv KDI 5/2019 i forbindelse med innføring av sikkerhetsskanner i kriminalomsorgen og forholdet til visitasjon mv.

For advokater og offentlig myndighetsrepresentant og andre gjelder særregler, se punkt 27.4 om særregler for offentlig myndighetsrepresentanter, advokater mv.

Undersøkelser overfor barn er særskilt regulert i punkt 27.5.

27.1.2 Begrepsavklaring

Begrepet *undersøkelse* omfatter kontroll ved bruk av teknisk utstyr, hund eller manuell undersøkelse i form av visitasjon.

Med *gjenstander* forstås alt løsøre, for eksempel bagasje, postsendinger, biler på fengselsområdet, matvarer, vareleveranser, verktøy mv.

Med *teknisk utstyr* forstås teknisk utstyr som er godkjent for bruk av KDI. Dette gjelder blant annet metalldetektor og gjennomlysningsutstyr, herunder røntgenmaskin for undersøkelser av gjenstander og sikkerhetsskanner for undersøkelse av personer.

Med *fengselsområdet* forstås eventuelt også areal utenfor mur eller gjerde dersom området tilhører fengselet.

27.1.3 Positivt utslag eller manglende medvirkning

Positivt utslag foreligger når teknisk utstyr påviser gjenstander som ikke er tillatt å ta med inn i fengselet eller dersom hund markerer etter søk mot en person eller gjenstand, eller når gjenstander blir avdekket av ansatte i forbindelse med visitasjon.

Manglende medvirkning foreligger når personen motsetter seg undersøkelser, ikke samtykker til visitasjon eller opptrer slik at undersøkelsen vanskeliggjøres.

Ved positivt utslag eller ved manglende medvirkning til undersøkelsen, avgjør fengselet etter en totalvurdering om

- a) personen skal avvises og dermed nektes atkomst til fengselet,
- b) personen skal visiteres, jf. straffegjennomføringsloven § 27, annet ledd

- c) personen skal holdes tilbake inntil politiet ankommer, jf. straffegjennomføringsloven § 27, annet ledd og forskriften § 3-24
- d) personen kan få tillatelse til å komme inn i fengselet for eksempel for å besøke en innsatt, eventuelt med iverksatt kontrolltiltak under besøket eller etterfølgende kontroll av den innsatte, jf. straffegjennomføringsloven § 31.

Manglende medvirkning til undersøkelsen skal normalt føre til avvisning.

I vurderingen av om besøk kan og bør gjennomføres på tross av positivt vektlegges blant annet sikkerhetsmessige hensyn, bemanningssituasjonen, kjennskapen kriminalomsorgen har til den besøkende og innsatte. Det skal ut fra dette vurderes om besøket kan gjennomføres forsvarlig, eventuelt ved bruk av egnede kontrolltiltak og/eller etterfølgende kontroll av innsatte. Det skal videre legges vekt på formålet med besøket, herunder om det deltar barn eller om besøket er særlig viktig av andre sosiale grunner.

Det skal alltid nedtegnes som dokumentasjon i saken dersom det forekommer tilfeller som nevnt i bokstav a-d. Ved funn skal det om mulig også tas bilder som dokumentasjon.

Straffbare forhold skal anmeldes til politiet. Funn av gjenstander mv som antas å representere straffbart forhold skal overleveres til politiet sammen med skriftlig dokumentasjon.

27.2 *Visitasjon av besøkende*

Her reguleres visitasjon av øvrige personer som befinner seg på fengselsområdet. Visitasjon av innsatte reguleres i straffegjennomføringsloven § 28.

Visitasjon kan gjennomføres når det foreligger behov for å bekrefte eller avkrefte en mistanke, herunder dersom bruk av teknisk utstyr eller hund gir positivt utslag, kan kriminalomsorgen foreta visitasjon av personer og gjenstander. Kriminalomsorgen kan også foreta visitasjon på generelt grunnlag ved rutine- og stikkprøvekontroll dersom det anses nødvendig av sikkerhetsmessige årsaker, for å forebygge straffbare handlinger eller av hensyn til ro og orden ellers. Det kreves ikke mistanke om straffbare forhold eller forhold som kan true sikkerheten i fengselet.

Visitasjon forutsetter alltid samtykke. Personen skal gjøres kjent med konsekvensen av manglende samtykke og at visitasjon vil kunne avkrefte en eventuell mistanke. Overfor barn gis slikt samtykke av voksen ledsager på barnets vegne. Det vises til punkt 27.5 når det gjelder undersøkelser rettet mot barn.

27.2.1 *Visitasjonens omfang*

Det er ikke adgang til kroppsvisitasjon som innbefatter avkledning og besiktigelse av naken kropp overfor besøkende etter § 27. Det kan gjennomføres en ytre manuell visitering av klær og hår.

Munnhule kan kun besiktiges. Det kan ikke brukes makt eller benyttes gjenstander eller fingre til å gjennomføre undersøkelsen. Ansatte kan likevel be besøkende om selv å bidra til å lette undersøkelsen ved å gape høyt, løfte tungen og trekke kinnet til side på egenhånd. Dersom besøkende ikke bidrar tilfredsstillende til undersøkelsen kan kontrolltiltak i forbindelse med besøk benyttes, eller besøkende avvises.

Visitasjonen skal, så langt det er praktisk mulig, utføres av ansatt av samme kjønn. Dersom visitasjonen må gjennomføres av en ansatt av motsatt kjønn, skal en annen ansatt være til stede under visitasjonen.

Medbrakt bagasje kan visiteres fullt ut, jf. straffegjennomføringsloven § 26, annet ledd, jf. §§ 27 og 28.

27.2.2 Funn av gjenstander som ikke er tillatt

Ved funn av gjenstander som ikke er tillatt, skal gjenstanden midlertidig holdes tilbake og utleveres når den besøkende forlater fengselet, eventuelt destrueres i samsvar med straffegjennomføringsloven § 26 med tilhørende retningslinjer. Dersom det blir avdekket straffbare forhold eller forsøk på dette, skal fengselet kontakte politiet eller overlevere gjenstanden dit for eventuelt beslag eller inndragning etter straffeprosessuelle regler.

27.3 Tilbakeholdsrett inntil 4 timer

Kriminalomsorgen kan i visse tilfeller holde tilbake personer inntil politiet ankommer, jf. § 27 annet ledd, annet punktum.

Tilbakeholdsretten gjelder selv om personen ikke samtykker til visitasjon, forutsatt at undersøkelsen etter straffegjennomføringsloven § 27, første ledd gir positivt utslag eller det ellers er grunn til å anta at en person forsøker å ta med seg gjenstander eller lignende som kriminalomsorgen antar representerer straffbart forhold.

Det kreves ikke alminnelig sannsynlighetsovervekt (mer enn 50 %), men opplysningene må være av en slik art at de gir grunnlag for mistanke om slikt forhold. Som eksempel nevnes opplysninger fra politiet eller andre sikre kilder om at innsmugling av narkotika kan skje ved et bestemt besøk.

Tilbakeholdsretten innebærer at personen kan holdes tilbake, om nødvendig ved bruk av fysisk makt, inntil politiet kommer. Det skal ikke utøves mer fysisk makt enn det som er nødvendig for å sikre at personen blir holdt tilbake. Politiet skal kontaktes umiddelbart og anmodes om å ta stilling til om politiet skal rykke ut på grunnlag av sakens art. Hvis politiet bekrefter at de ikke vil ankomme fengselet innen 4 timer etter kontakttidspunktet, opphører tilbakeholdsretten og personen skal pålegges å forlate fengselsområdet. Dersom politiet bekrefter at de vil ankomme innen 4 timer, skal det vurderes om personen bør plasseres i eget rom, og ved behov under tilsyn, i påvente av politiets ankomst. Personen kan ved behov låses inn på rom beregnet for innsatte (celle) dersom annet egnet rom ikke finnes. Personen skal gis anledning til å kontakte nærmeste pårørende, advokat eller lignende.

Fengselet skal alltid etter en konkret vurdering ta stilling til om avvisning kan være et alternativ til tilbakeholdelse.

27.4 Særregler for offentlig myndighetsrepresentant, advokat mv.

Undersøkelser som nevnt i straffegjennomføringsloven § 27 første ledd, ved bruk av teknisk utstyr eller hund, overfor *offentlig myndighetsrepresentant* kan bare gjennomføres i avdelinger med høyt eller særlig høyt sikkerhetsnivå.

Med offentlig myndighetsrepresentant menes diplomatisk eller konsulær representant og andre som i medhold av lov eller konvensjoner Norge har sluttet seg til har privilegert status, representanter for Europarådet og FNs menneskerettsorganer, samt medlemmer av tilsynsrådene og sivilombudsmannen. Medlemmene av gjenopptakelseskommissjonen for straffesaker, og personer som handler på vegne av kommisjonen (dvs. kommisjonens utredere), er også å anse som offentlige myndighetsrepresentanter. Andre offentlig eller kommunalt ansatte, herunder ansatte i kriminalomsorgen, faller utenfor særregelen.

Enhver som påberoper seg å være offentlig myndighetsrepresentant etter bestemmelsen må kunne dokumentere identitet og offentlig rolle.

Undersøkelser som nevnt i straffegjennomføringsloven § 27 første ledd, ved bruk av teknisk utstyr eller hund, overfor *advokat og advokatfullmektig* som møter på dennes vegne kan bare gjennomføres i avdelinger med høyt eller særlig høyt sikkerhetsnivå. Andre ansatte fra et advokatkontor, herunder advokatassistenter, faller utenfor særregelen og håndteres som ordinære besøkende.

Enhver som påberoper seg å være besøkende i form av advokat eller advokatfullmektig må kunne dokumentere identitet og vise til en yrkesrelatert relasjon til innsatte vedkommende skal besøke, eksempelvis ved å fremvise forsvareroppnevning i pågående straffesaker.

Undersøkelser overfor ovennevnte persongrupper skal ikke medføre at konfidensielt innhold i dokumenter kommer på avveie, kopieres, gjøres kjent eller ødelegges. Straffeprosessloven § 186 om konfidensialitet mellom klient og advokat skal overholdes.

Nektes medvirkning til at undersøkelse kan foretas med teknisk utstyr eller hund, kan personen avvises med pålegg om å forlate fengselsområdet. Alternativt kan kriminalomsorgen vurdere om kontrolltiltak i form av glassvegg kan benyttes i tilfeller der det er viktig at besøket gjennomføres og dette ikke bør utsettes.

Ved funn av gjenstander som ikke er tillatt skal gjenstanden midlertidig holdes tilbake, eventuelt overleveres til politiet, jf. pkt. 27.2. Så lenge personen medvirker til undersøkelse, skal besøket imidlertid gjennomføres på tross av funn, slik at retten til fortrolig samtale oppfylles. Besøk kan eventuelt gjennomføres med kontrolltiltak i form av eksempelvis glassvegg, jf. straffegjennomføringsloven § 31, tredje ledd, jf. sjette ledd. Samtalen kan ikke overhøres.

27.5 Særregler for barn

Ved valg av undersøkelsesmetode og kontrolltiltak overfor barn på besøk i fengsel skal det tas særlig hensyn til barnets alder og modenhet, og situasjonen for øvrig. Undersøkelsene skal foregå så skånsomt som mulig. Den barnet bor sammen med og andre som eventuelt følger barnet skal på forhånd orienteres om undersøkelsene som vil bli foretatt ved besøk i fengsel. Videre skal barnet i forkant og underveis ved iverksettelse av undersøkelsestiltak informeres om tiltakene på en måte som er tilpasset barnets alder og modenhet. Barnet har rett til å uttale seg om besøk i fengsel og de kontroll- og undersøkelsestiltak barnet underlegges i forbindelse med besøket. Dersom barn er involvert i situasjoner hvor det gjøres funn eller positive utslag, skal det vurderes særskilt om det likevel er forsvarlig å gjennomføre besøket med kontrolltiltak jf. punkt 27.1.3 ovenfor.

27.6 Legitimasjon

Gyldig førerkort, pass, nasjonalt ID-kort eller bankkort med bilde kan benyttes som legitimasjon ved besøk i fengsel.

Ved manglende eller utilstrekkelig legitimasjon skal personen avvises, dersom det ikke anses åpenbart at rett identitet foreligger.

27.7 Undersøkelse av besøkendes vandel

Ved besøk til innsatte skal det som utgangspunkt innhentes vandelsopplysninger før det gis tillatelse til besøk. Det kan innhentes informasjon om idømte reaksjoner, verserende saker og andre forhold som er relevante for å forebygge og bekjempe kriminalitet og ivareta sikkerheten i fengselet, jf. politiregisterloven §§ 30 og 27.

Det skal tilsvarende innhentes vandelsopplysninger om tolk, sakkyndig eller annen fagperson som deltar i forbindelse med advokatbesøk. Dersom fengselet blir orientert om at advokaten har behov for å bringe med seg flere personer under et besøk, skal fengselet besørge at advokaten er kjent med at det gjennomføres slik vandelskontroll.

Med mindre det foreligger særskilte grunner, skal det normalt ikke innhentes vandelsopplysninger for offentlig myndighetsrepresentant, advokat mv. jf. pkt. 27.4.

Det vises til straffegjennomføringsloven § 31 og retningslinjenes punkt 31.2.

27.8 Telefon

Ved bruk av telefon kan samtalepartens identitet undersøkes på forhånd. Slik undersøkelse kan foretas både ved inngående og utgående samtale.

Det vises til straffegjennomføringsloven § 32 tredje ledd med tilhørende retningslinjer.

27.9 Fotografering

Innsatte kan fotograferes for å sikre rett identitet, herunder hindre at uvedkommende gjennomfører straff på andres vegne og for at mulighetene for pågripelse etter eventuell rømning eller uteblivelse økes.

Fotografi kan tas ved innsettelsen eller under straffegjennomføringen ved behov. For langtidsdømte bør fotografiene oppdateres med jevne mellomrom. Fotografi bør ellers fornyes dersom en innsatt har endret utseende i vesentlig grad.

Fotografi av innsatte kan også tas på politiets anmodning.

Fotografiene oppbevares på betryggende måte slik at uvedkommende ikke får adgang til dem.